

De beuk erin!

In november moet voor mij altijd een keer de beuk erin. In mijn herfstwandelingen, wel te verstaan. Beuken zijn het hele jaar imposante bomen, tenminste als ze tot wasdom zijn gekomen na een eeuw geduldige groei. Elke boom komt het meest tot zijn recht als hij zich vrij kan ontwikkelen naar alle richtingen. Dat komt in de natuur zelden voor. In natuurlijke bossen strijden de bomen om het licht, waarbij ze elkaar snel de hoogte in stuwen. De meest indrukwekkende beuken staan dan ook in grote tuinen en parken. Uit grillige wortelkrullen rijzen de stammen omhoog, stoer, grijs en glad. Ze schragen een gebint van breed uitstaande takken dat in het zomerhalfjaar schuil gaat in een koepel van bladeren. De kroon is vaak even breed als hoog en de buitenste takken reiken tot op de grond. De ruimte rond de stam vormt een groene grot, een toevluchtsoord voor wie zich even wil terugtrekken uit de waan van de dag.

In beukenbossen vormen de dooreengevlochten kronen een dak van bladeren. Het licht wordt er gefilterd en verzacht door het dichte loof en zelfs bij vol zonlicht is het onder beuken schemerig. Daardoor hebben beuken op de meeste plaatsen de alleenheerschappij in het bos. Struiken en kruiden zijn er schaars en alleen nietige mossen nestelen zich aan de voeten van de machtige stammen. Slechts hier en daar bereiken zonnestrallen de bodem. Op die plekken licht het dorre blad oranje op.

Beuken komen ook prachtig tot hun recht in oude lanen, vooral waar deze door een glooiend landschap lopen, zoals aan de Veluwezoom en in Gaasterland. Daar volgen lange rijen stammen de contouren van heuvels en dalen en wekken zo gemakkelijk de illusie van eindeloosheid. Als je maar door loopt, kom je vanzelf in een andere wereld terecht. Een wereld van sprookjes en oude verhalen.

De hoge stammen in een beukenbos doen denken aan een middeleeuwse kathedraal, geschraagd door een zuilengalerij. Eigenlijk is het natuurlijk andersom: een kathedraal lijkt op een beukenbos. Beuken waren er immers eerder dan kerken. Maar we hebben nu eenmaal de onweerstaanbare neiging om de wereld vanuit menselijke maatstaven te beoordelen. In sommige kathedralen zijn de bouwmeesters er wonderwel in geslaagd om de gewijde sfeer van het beukenbos te imiteren. Ook daar heerst altijd durende schemering, geaccentueerd door een paar lichtbundels die door hoge ramen vallen. Beukenbossen zijn eigenlijk natuurlijke tempels. Levende tempels, voortdurend onderhevig aan verandering, aan groei en verval, onder invloed van seizoenen en eeuwen.

In november is de beukentempel op haar mooist. Het gewelf lijkt dan helemaal verguld door het verkleurende loof. Verguld? Het woord klinkt ons rijk in de oren, herinnert alweer aan het interieur van oude kerken. Maar eigenlijk doet het geen recht aan de nuances van geel, oker, bronsgroen, bruin en oranje die de bladeren aannemen. Bladeren die bewogen worden door de wind en af en toe omlaag dwarrelen, richting aarde.

Eef Arnolds

De tekst is eerder verschenen in het tijdschrift Jonas 63. 2002.